

**«ΧΤΥΠΑ ΔΕΚΑ ΦΡΑΠΟΓΑΛΑ»**

Παραδοσιακά ο Έλληνας θέλει να βγαίνει έξω, να κάθεται και να συζητά. Ο φραπέ βοηθάει στη συζήτηση, γιατί σου δίνει μια εγρήγορση και σε κρατάει.



**Τ**ο 1973 ο Δημήτρης Βακόνδιος εφευρίσκει τον φραπέ, χτυπώντας σε ένα σκεύος στιγμιαίο καφέ με νερό και ζάχαρη. Από τότε ο «φραπές», ελληνιστί, διεισδύει στον ελληνικό τρόπο ζωής δημιουργώντας καινούρια δεδομένα. Η Ελληνοαγγλίδα Βίβιαν Κωνσταντινοπούλου και ο Αμερικανός σύζυγός της Daniel Young, εντυπωσιασμένοι απ' το φαινόμενο, προσπάθησαν με την έρευνα και το βιβλίο τους να ανακαλύψουν τις θεατές και αθέατες πλευρές του "Frappé Nation". Πώς; Γυρνώντας, παρατηρώντας και ρωτώντας για την πιο διάσημη και αγαπημένη συνήθεια του έθνους μας: την ώρα για καφέ. Χωρίς να θελήσουμε να πρωτοτυπήσουμε, συναντηθήκαμε σε μια καφετέρια – για να πιούμε έναν καφέ και να μιλήσουμε γι' αυτόν.

**Πότε και πώς ξεκινήσατε να ασχολείστε με τον φραπέ;**

**Β:** Ο Ντάνιελ είχε δοκιμάσει φραπέ στην Αμερι-



**Οι Έλληνες στην καφετέρια έχουν τα μάτια τους στραμμένα παντού, σαν τις γάτες. Κάθονται στη γωνία – για να μην έχουν κάποιον πίσω τους να τους παρατηρεί, αλλά να έχουν όλο το χώρο μπροστά τους ώστε να βλέπουν τα πάντα.**



Οι συγγραφείς

κή, στα ελληνικά μαγαζιά, και είχε γράψει μερικά άρθρα. Όταν ήρθαμε για πρώτη φορά μαζί στην Ελλάδα, τον Ιούνιο του 2004, πίδαμε φραπέ σε διάφορες καφετέριες, και σιγά σιγά μας μπήκε η ιδέα να ασχοληθούμε πιο πολύ, και ίσως να γράψουμε ένα βιβλίο.

**Τι το ιδιαίτερο έχει όμως ο φραπέ και σας τράβηξε τόσο πολύ το ενδιαφέρον;**

**Β:** Εκτός από τη γεύση του, που μας αρέσει πολύ, τον συνοδεύει ένα παράδοξο: η λέξη φραπέ είναι γαλλική και σημαίνει «κουνημένος», το είδος αυτού του καφέ παράγεται κυρίως στην Ακτή Ελεφαντοστού, η πιο διάσημη φίρμα που τον επεξεργάζεται είναι ελβετική, και καταναλώνεται κυρίως στην Ελλάδα. Και κάτι άλλο: Είναι ίσως από τα μοναδικά ροφήματα στον κόσμο που καταφέρνει να διατηρεί την υφή του και τη γεύση του για πολλή ώρα.

**Υστερα απ' όλη αυτή την έρευνα, για ποιο λόγο πιστεύετε ότι ο καφές «κόλλησε» με τον Έλληνα;**

**Β:** Παραδοσιακά ο Έλληνας θέλει να βγαίνει έξω, να κάθεται και να συζητά. Από την αρχαία Αγορά μέχρι σήμερα. Ο φραπέ βοηθάει στη συζήτηση, γιατί σου δίνει μια εγρήγορση και σε κρατάει. Κοίτα, ο φραπέ, όπως λένε και διάφοροι μέσα

στο βιβλίο, έχει διεισδύσει τόσο στη σύγχρονη ελληνική ζωή, που πια αξίζει να ονομάζεται «ελληνικός καφές». Δεν είναι απλά ένα δροσιστικό, αλλά το σύγχρονο ελληνικό ελιξίριο.

**Ο Αισχίνης γράφει πως το κουτσομπολιό και οι φήμες είναι η «κόλλα» της δημοκρατίας. Τέτοιες είναι οι κουβέντες που συνοδεύουν συνήθως την ώρα του καφέ. Δεν θα ήταν προτιμότερο όμως να συμμετέχεις πιο ενεργά στην πολιτική ζωή με άλλους τρόπους;**

**Ν:** Σίγουρα ο ακτιβισμός είναι κάτι σπουδαίο. Αλλά, ξέρεις, αμέσως μετά χρειάζεται κάπου να πας να συζητήσεις. Το να πεις έναν καφέ με παρέα είναι μια πολύ καλή ιδέα, επειδή βοηθάει τη συζήτηση. Το να συμμετέχεις, έστω με τη συζήτηση στη διάρκεια ενός καφέ, είναι εξίσου σημαντικό με το να πηγαίνεις σε μια διαδήλωση. Το ένα δεν αναιρεί το άλλο. Και τα δύο προάγουν τη σκέψη.

**Με τον φραπέ όμως δεν έχουμε συνήθως ταυτίσει μία κάπως περισσότερο λαϊκή διάθεση;**

**Ν:** Ο Ρένος Χαραλαμπίδης το πιστεύει αυτό...  
**Β:** Γιατί να μην μπορείς να συζητάς πολιτικά θέματα; Μπορεί να πηγαίνεις στο μουσείο ή σε





# FRAPPÉ NATION

Ο «ελληνικός» καφές μπορεί να διεκδικείται και από τους Τούρκους, τον φραπέ όμως δεν μας τον παίρνει κανείς. Χρειάστηκε πάντως να έρθουν δύο «ξένοι» για να αναλύσουν το «Έθνος του Φραπέ», και να γράψουν μάλιστα και σχετικό βιβλίο. Συνέντευξη στον Σταύρο Διοσκουρίδη.

μια έκθεση ή σε μία διαδήλωση, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι μετά πρέπει να πιεις έναν εσπρέσο ή έναν φρέντο για να φαίνεσαι πιο σοβαρός. Μερικοί διαφωνούν μαζί μου και λένε ότι αν πίνεις φραπέ σημαίνει ότι είσαι λαϊκό παιδί.

#### Για σας τι σημαίνει η ώρα του καφέ;

Είναι μια ώρα επικοινωνίας και με τους άλλους αλλά και με τον εαυτό σου. Ώρα αυτοκριτικής, αν θέλεις. Μπορεί να δουλεύεις όλη μέρα, αλλά έρχεται πάντα η στιγμή να κάνεις ένα διάλειμμα για να βρεθείς με φίλους και να μετρήσεις τη μέρα σου.

#### Τώρα με το ίντερνετ και τα chat rooms δεν κινδυνεύει να χαθεί αυτό;

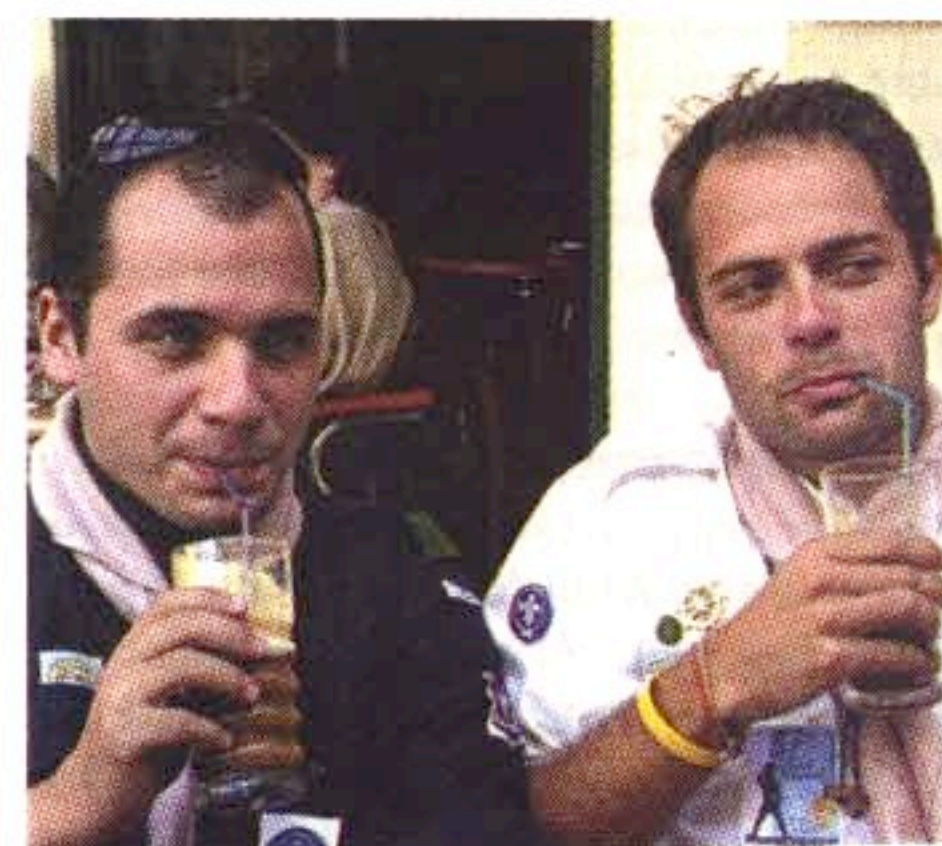
Ν: Μπορεί και να χαθεί. Αλλά να ξέρεις ότι ο άνθρωπος αναζητεί αυτή την επαφή που του προσφέρει η καφετέρια. Για παράδειγμα, ήμουνα στο Θησείο και ήταν μια παρέα από πολύ ωραίους άντρες, όλοι είχανε το φραπέ τους και η σερβιτόρα –με κάτι τεράστια στήθη– ήτανε σκυμμένη από πάνω τους και αυτοί απλά την κοιτάγανε με ένα χαμόγελο ευχαρίστησης. Αυτό δεν μπορείς να το βρεις εύκολα μπροστά στον υπολογιστή σου.

#### Αλήθεια, πώς συμπεριφέρονται οι Έλληνες στην καφετέρια;

Ν: Οι Έλληνες στην καφετέρια έχουν τα μάτια τους στραμμένα παντού. Μπορεί να διαβάζουν εφημερίδα και, αν εγώ πάω να τους τραβήξω μια φωτογραφία ή να σημειώσω κάτι στο μπλοκάκι μου, αυτοί με καταλαβαίνουν αμέσως. Δεν είναι ότι κάθεται και διαβάζει μόνο εφημερίδα ή ότι μόνο συζητάει, παρατηρεί κιόλας. Οι γωνίες στις καφετέριες είναι το καλύτερο μέρος. Οι Έλληνες ενστικτωδώς πάνε και κάθονται εκεί. Ο λαογράφος Άλκης Ράφτης λέει ότι οι Έλληνες είναι σαν τις γάτες. Θέλουν να κάθονται στη γωνία – έτσι δεν θα έχουν κάποιον από πίσω τους να τους παρατηρεί, αλλά θα έχουν όλο το χώρο μπροστά τους ώστε να βλέπουν τα πάντα.

#### Οι Έλληνες της διασποράς συμπεριφέρονται το ίδιο;

Ν: Στην Ελλάδα το να πίνεις φραπέ είναι κάπως σαν να ενηλικιώνεσαι. Οι έφηβοι πίνουν φραπέ για να μοιάσουν με τους μεγάλους. Στη διασπορά, ο Έλληνας πίνει φραπέ για να είναι διαφορετικός. Λένε: «πώς μπορώ να γίνω Έλληνας για λίγο;» Μπορεί να τρώνε το γαλακτομπούρεκο της μαμάς και να πηγαίνουν στην εκκλησία, αλλά κάθε μέρα ζούνε σαν Αμερικάνοι ή Αυστραλοί ή Καναδοί. Με τον φραπέ γίνονται Έλληνες, είναι η δική τους «ελληνική ώρα μέσα στη μέρα».



#### Συναντήσατε κάτι το αξιοπεριεργό στην έρευνά σας;

Ν: Οι περισσότεροι πιστεύουν πως ο στιγμιαίος καφές πειράζει στο στομάχι γιατί δεν είναι βρασμένος ή γιατί έχει περισσότερη καφεΐνη. Δεν είναι αλήθεια. Ο στιγμιαίος βράζεται για μία ώρα από την εταιρεία παραγωγής του και δεν έχει περισσότερη καφεΐνη απ' όση έχει ο γαλλικός.

#### Από όλη αυτή την ιστορία τι σας έμεινε;

Β: Αυτό που βρήκα ενδιαφέρον είναι πως όλοι μ' όσους έχω μιλήσει ισχυρίζονται πως είναι η γενιά του φραπέ – είτε είναι 60 χρονών είτε είναι 20. Ο βοάρης το πιστεύει γιατί, όταν ήταν νέος, ο φραπέ ξεκίνησε να γίνεται της μόδας. Στη Θεσσαλονίκη, τώρα, φοιτητές και νέα παιδιά μου λένε ότι αυτοί είναι η γενιά του φραπέ και αυτούς αντέγραψε ο Λαζόπουλος. Μετά, οι ζοάρηδες: θυμούνται τις διαφημίσεις από τη δεκαετία του '80 και το τζιγγλάκι έχει μείνει στο υποσυνείδητό τους – και λένε πως αυτοί είναι η γενιά του φραπέ.

Ν: Ασχοληθήκαμε με την κουλτούρα της καφετέριας. Παρατηρήσαμε τα σημεία που έχετε τις καφετέριες, σε όλη την Ελλάδα. Μπορεί να έχετε 20 καφετέριες στη σειρά στον ίδιο δρόμο. Τις παλιές μέρες είχατε την πλατεία με το μοναδικό καφεενείο και όλοι πήγαιναν αναγκαστικά εκεί.

Τώρα έχετε σε όλες σχεδόν τις περιοχές αυτές τις σειρές με τις καφετέριες. Και έτσι προσδιορίζετε τον εαυτό σας. Στο λύκειο ακούγατε ροκ, χαρντ ροκ, τέκνο, ντίσκο... Τώρα έχετε τις καφετέριες, και έτσι λέτε: είμαι ένας Select guy, ένας Jojo guy. Εδώ μπαίνει το ερώτημα πώς διαλέγεις. Είναι ένα σπουδαίο φαινόμενο της ελληνικής κουλτούρας και μια σπουδαία, αν θέλεις, εξέλιξη στην επιλογή ταυτότητας.

#### Τελικά, τι κρύβεται πίσω από έναν φραπέ;

Ν: Πολλά. Η επαφή μεταξύ των γενεών. Είναι η σύνδεση του παραδοσιακού με το μοντέρνο. Επίσης, ο Έλληνας δεν είναι τεμπέλης, αλλά η ώρα του φραπέ τον κάνει να μοιάζει πιο χαλαρός και πιο ανοιχτός. Ο φραπέ δεν είναι ίδιος με ένα καλό κρασί αλλά έχει τη δική του χάρη, το πλαισιό του, την κουλτούρα του – και τις μεγάλες του αντιφάσεις, βέβαια. Ο καφές και η καφετέρια είναι ο τόπος σύνδεσης με το μέρος που πας. Εκεί μαθαίνεις για τον τύπο και το υπόβαθρο των ανθρώπων της περιοχής που επισκέπτεσαι.